

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Kuzmin Eduard

TOWARDS THE DESIGN OF A SYSTEM OF PUNISHMENTS IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW	233
---	-----

Мануйлова Катерина Вікторівна

ЮРИСДИКЦІЙНІ ТА НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	235
---	-----

Цибульська Ольга Юрійвна

ЩОДО ПИТАННЯ НЕДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕРЕЗ РЕЛІГІЙНІ ПЕРЕКОНАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	238
--	-----

Войтович Павло Петрович

ПРАВО НА УЧАСТЬ ЯК ШЛЯХ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ.	241
---	-----

Hryb Anna

INTERNATIONAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE INFORMATION SOCIETY	244
---	-----

Плотніков Олексій Вікторович

УХВАЛЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ДЕЯКІ ВИДИ ЗВИЧАЙНОЇ ЗБРОЇ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ КРОК В ФОРМУВАННІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ОБМЕЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ОЗБРОЄНЬ В БОЙОВИХ ДІЯХ.	247
--	-----

Федорова Тетяна Сергіївна

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ ВИКЛИКАХ УКРАЇНИ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	250
--	-----

Hrebeniuk Dmytro

THE DISCUSSION AROUND THE DEFINITION OF «EUROCRIME»	252
---	-----

Бірюков Руслан Миколайович

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОТОКОЛІВ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЄВРОПОЛ	255
---	-----

Бондарюк Ольга Олегівна

ПРОБЛЕМАТИКА В ПРОЦЕДУРІ ПОВЕРНЕННЯ ВИКРАДЕНИХ ДІТЕЙ НА ПОСТІЙНЕ МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ	258
---	-----

Галат Владислав Ігорович

ВПЛИВ ВІЙНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРІВ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	262
---	-----

Жакун Маргарита Юріївна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ: СИНЕРГІЯ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ	265
---	-----

Івахненко Єлизавета Олександрівна

ДО ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ СУТНОСТІ ДЕФІНІЦІЇ КІБЕРПРОСТОРУ ТА МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	269
--	-----

Марченко Дмитро Вікторович

ЕЛЕКТРОННІ ДОГОВОРИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ ФОРМИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	271
--	-----

Омельченко Іван Ігорович

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	274
---	-----

Островерхий Олександр Олександрович

МЕХАНІЗМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.	279
---	-----

Раздорожний Герман Юрійович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ АДВОКАТІВ	281
---	-----

Редченко Ярослав Олександрович

ЕМІСІЯ ТА ОБІГ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ: ПОРІВНЯННЯ МІСА ТА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ...	284
---	-----

3. Council of the European Union. Council doc. 2001/C 176/05. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2006:176:FULL> (дата звернення: 11.09.2024).

4. Europol Annual Report 2001. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/europol-annual-report-2001> (дата звернення: 11.09.2024).

5. Protocol amending the Convention on the establishment of a European Police Office (Europol Convention) and the Protocol on the privileges and immunities of Europol, the members of its organs, the deputy directors and the employees of Europol, 2002. URL: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1521> (дата звернення: 11.09.2024).

6. Council Act of 27 November 2003 drawing up, on the basis of Article 43(1) of the Convention on the Establishment of a European Police Office (Europol Convention), a Protocol amending that Convention. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:C2004/002/01> (дата звернення: 11.09.2024).

Ключові слова: Європол, Європейський Союз (ЄС), Інтерпол, Рада ЄС, держави-учасниці, Конвенція про Європол, інституціоналізація, політизація, глобалізація, інтеграція взаємозалежність, діджиталізація, транснаціональна злочинність, міжнародне поліцейське співробітництво, спільні слідчі групи, інформаційний обмін, відмивання грошей, кіберзлочинність.

Keywords: Europol, European Union (EU), Interpol, Council of the EU, Member States, Europol Convention, institutionalisation, politicisation, globalisation, integration, interdependence, digitalisation, transnational crime, international police cooperation, joint investigation teams, information exchange, money laundering, cybercrime.

Бондарюк Ольга Олегівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри міжнародного та європейського права*

ПРОБЛЕМАТИКА В ПРОЦЕДУРІ ПОВЕРНЕННЯ ВИКРАДЕНИХ ДІТЕЙ НА ПОСТІЙНЕ МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

У сучасному світі, де глобалізація сприяє активному переміщенню населення, а кількість транскордонних шлюбів постійно зростає, питання юрисдикції щодо місця проживання дитини та її правового статусу дедалі частіше постають на міжнародному рівні. При цьому порушення прав дитини під час конфліктів між батьками або у зв'язку з політичними кризами й збройними конфліктами набуває особливої гостроти. Зокрема, недобросовісне переміщення дитини за межі держави її постійного проживання без згоди другого з батьків або законного опікуна – проблема, що охоплює не лише приватні правовідносини, а й торкається фундаментальних принципів міжнародного права.

Актуальність теми зумовлена також тим, що на практиці повернення дитини часто перетворюється на тривалий і складний процес, де правові норми настанов-

хуються на політичні бар'єри, розбіжності у національних законодавствах і відсутність ефективних інструментів примусу. Особливо це проявляється у ситуаціях, коли йдеться не просто про сімейну суперечку, а про цілеспрямовану політику держави-агресора, яка масово вивозить дітей із тимчасово окупованих територій.

У такому контексті проблема повернення викрадених дітей набуває характеру не лише юридичного, а й гуманітарного та морального виклику. Вона вимагає активного залучення міжнародної спільноти, ефективної взаємодії між державами, а також перегляду існуючих процедур у межах міжнародного права. Саме тому дослідження цієї теми є важливим як для науки, так і для практики правозастосування.

Основна проблема, що виникає при поверненні викрадених дітей, полягає у складності практичної реалізації міжнародно-правових норм у конкретних юрисдикціях. Попри наявність Гаазької конвенції 1980 року про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, яка була покликана забезпечити швидке повернення дитини до місця її постійного проживання, на практиці процедура є затягнутою, непослідовною та часто піддається суб'єктивним оцінкам національних судів. Одним із основних викликів виступає неоднорідність тлумачення понять “неправомірне переміщення” та “країна постійного проживання” у законодавстві різних держав, що створює прогалини в єдиній правозастосовній практиці.

Варто також зважати на те, що окремі держави схильні розглядати інтереси батьків і дитини в контексті власної політики та морально-етичних норм, що істотно впливає на рішення про повернення. Іноді суди або органи влади країни, до якої вивезено дитину, вважають, що повернення не відповідає “найкращим інтересам дитини”, аргументуючи це загрозами для її психологічного стану або адаптації. У таких випадках дитина може залишитися в країні, навіть якщо її перебування там є юридично неправомірним. Це суперечить самій природі Гаазької конвенції, яка передбачає, що питання опіки та проживання мають вирішуватися судами тієї країни, де дитина проживала до викрадення [1].

Ще однією суттєвою проблемою є зловживання сторонами своїми процесуальними правами. Зокрема, батько або мати, котрий незаконно вивіз дитину, часто подає паралельні заяви про зміну місця проживання, опіки або навіть про надання притулку, що ускладнює виконання рішень про повернення. Судові процеси можуть тривати місяцями або навіть роками, під час яких дитина вже встигає адаптуватися до нового середовища, що потім використовується як аргумент проти повернення. Така затримка в розгляді справ не тільки суперечить духу Гаазької конвенції, яка орієнтована на оперативність, а й підриває довіру до міжнародного механізму як такого [2].

Наявна система повернення викрадених дітей має суттєві вади як на рівні міжнародного регулювання, так і у сфері національного правозастосування. Відсутність ефективного механізму примусового виконання рішень, нерівномір-

ність інтерпретаційних підходів у різних країнах, вплив політичного та соціального контексту, а також зловживання процесуальними правами – усе це знижує ефективність міжнародної правової системи, яка повинна стояти на захисті найвищого пріоритету – прав дитини.

Особливого загострення проблема незаконного переміщення дітей набула у контексті збройної агресії Російської Федерації проти України, що триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру у 2022 році. У цьому випадку йдеться вже не про поодинокі випадки викрадення дітьми одним із батьків у межах приватного конфлікту, а про масове і систематичне переміщення неповнолітніх українських громадян на тимчасово окуповані території або безпосередньо на територію Російської Федерації. Такі дії мають усі ознаки серйозного порушення міжнародного гуманітарного права та розглядаються міжнародною спільнотою як воєнний злочин.

Росія не тільки порушує право дитини на збереження своєї особистості, громадянства, ідентичності та зв'язків із сім'єю, а й системно перешкоджає поверненню цих дітей до України. Таке переміщення здійснюється всупереч волі дітей та їхніх законних представників, без дотримання юридичних процедур, передбачених міжнародними угодами, зокрема Конвенцією ООН про права дитини та IV Женевською конвенцією 1949 року про захист цивільного населення під час війни.

Звіти Управління Верховного комісара ООН з прав людини, UNICEF, Amnesty International та інших організацій неодноразово фіксували примусові “евакуації” українських дітей з інтернатних закладів, дитбудинків і лікарень. Частина цих дітей була незаконно усиновлена громадянами РФ, що є порушенням статті 21 Конвенції про права дитини, яка передбачає, що усиновлення дитини з іншої країни можливе лише як крайній захід і за умови дотримання принципу найкращих інтересів дитини.

Повернення українських дітей із території Російської Федерації на сьогодні є надзвичайно складною процедурою. Через відсутність дипломатичних відносин та відмову РФ співпрацювати у цій сфері Україна змушена вдаватися до посередництва третіх країн і міжнародних гуманітарних організацій. Зокрема, частину дітей вдалося повернути завдяки активній участі Уповноваженого з прав дитини при Президентові України та допомозі таких організацій, як Qatar's Humanitarian Foundation, які виступають медіаторами між сторонами.

Ці обставини лише підкреслюють неспроможність діючих міжнародно-правових механізмів оперативно реагувати на випадки масового викрадення дітей у контексті збройного конфлікту. Гаазька конвенція 1980 року не розрахована на воєнний контекст, і тому виявляється недостатньо ефективною в умовах системної державної політики насильницького переміщення дітей [3].

Таким чином, ситуація з українськими дітьми, викраденими Росією, виходить далеко за межі класичної процедури міждержавного повернення й потребує окремого правового та політичного підходу. Наразі Україна порушила справу в

Міжнародному кримінальному суді, внаслідок чого було видано ордер на арешт президента РФ і Уповноваженої з прав дитини в Росії. Це стало прецедентом в історії міжнародного права та дало чіткий сигнал, що викрадення дітей під час війни – це не просто правопорушення, а злочин, який не має терміну давності.

Отже, процедура повернення викрадених дітей на постійне місце проживання в міжнародно-правовій площині супроводжується низкою системних труднощів, пов'язаних як із неоднорідністю правозастосовної практики різних країн, так і з впливом політичних, гуманітарних та безпекових чинників. У мирний час ключовим викликом залишається повільність процедур і надмірне розтягування процесу через зловживання правами однією зі сторін. У той же час збройні конфлікти, зокрема агресія РФ проти України, виводять цю проблему на зовсім інший рівень, де йдеться вже не про приватний спір, а про системне порушення міжнародного гуманітарного та кримінального права. Масові випадки викрадення українських дітей і перешкоджання їх поверненню свідчать про потребу удосконалення міжнародних механізмів реагування та посилення ролі міжнародних інституцій у захисті прав дитини. В умовах сучасних викликів міжнародне право має адаптуватися до реалій часу, забезпечуючи не лише формальну дієвість, а й реальний захист найвразливіших – дітей, котрі не повинні ставати заручниками війни чи чужих рішень.

Список використаних джерел:

1. Спори про міжнародне викрадення дітей / Г. О. Гаро, О. В. Зозуля, О. Р. Поєдинок, С. Л. Савицька, А. В. Ющак, О. В. Бобак, І. А. Попіка, Т. В. Власенко, В. В. Гапоненко. Харків : ФАКТОР-МЕДІА, 2021. 144 с.
2. Князева Ю. А. Нормативно-правова основа адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2022. № 2. С. 19–28.
3. Манохіна І. В. Соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2012. 276 с.

Ключові слова: міжнародне право, незаконне переміщення дітей, Гаазька конвенція, права дитини, збройний конфлікт.

Keywords: international law, illegal movement of children, Hague Convention, child rights, armed conflict.